СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 47. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 27. лютого, 1926. VOL. XXXIV. No. 47. Jersey City, N. J., Saturday, February 27, 1926. THREE CENTS

Міський уряд заявляється за страйком ткальняних робітників.

ГАРФІЛД, Ню Джерзі, 25. лютого. — Міський уряд сього міста зробив нині незвичайний крок, коли він урядово вмішався в страйк місцевих ткальняних робітників. Проти виразного протесту міського майора Берка та рекордера (писаря) Бейкера міська рада ухвалила кілька резолюцій, в котрих взивається населення дати всяку моральну й матеріяльну поміч страйкуючим робітникам.

Тимчасом у сусіднім місті Пасейку міська поліція постановила розбивати страйкові пікети, стоячі коло фабрик, котрих робітники страйкують.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИШЕ ПОДАТКОВИЙ ПРОЕКТ.

ВАШИНГТОН, 25. лютого. — Президент Кулидж приказав поробити відповідні приготовання до урочистого підписання проекту податкового закона, предложеного спільною конференцією представників обох палат конгресу та ухваленого величезною більшостю обох палат. Підписанне відбудеться завтра о годині 10. рано.

КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК В БОСТОНІ.

БОСТОН, Месечузетс, 25. лютого. — З 200 місцевих кравецьких шап вийшло нині на страйк понад 4,000 кравецьких робітників. Страйк є наслідком відкинення домагань робітників, які жадали скорочення робочого тижня, збільшення робітничої заплати та принятя юнійної марки.

ГОРЯЧА ДЕБАТА ЗА ПРОГИБІЦІЮ.

ВАШИНГТОН, 25. лютого. — Межи прихильниками й ворогами прогибіції прийшло нині в сенаті до острої перепалки, в якій противників прогибіції заступав сенатор Едвардс, демократ з Ню Джерзи, а „сухих" сенатор Брукгарт, републиканець з Айови. Підчас своєї промови сенатор Едвардс називав Гвілера, провідника Антисалунової Ліги, архизрадником вольності американського народа.

ЦЕРКВА ЗВИВАЄ МІСІОНАРСЬКУ РОБОТУ ДЛЯ БРАКУ ФОНДІВ.

НЮ ЙОРК, 25. лютого. — Краєвий комітет американської епископальної церкви постановив зменшити свої місіонарські праці, бо члени сеї церкви не виповнили вложеного на них завдання та не дозбирали четверть міліона долярів до суми, визначеної радою на місіонарську роботу.

ВУГЛЕВА ТОРГОВЛЯ СКОРО ВЕРТАЄ ДО НОРМАЛЬНИХ УМОВ.

НЮ ЙОРК, 25. лютого. — Щоби доказати суспільности, що торговля твердим вуглем скоро верне до зовсім нормальних умов, великі торговці вуглем продавали нині вуголь по ціні, висшій лишень о 1 доляр від ціни перед страйком.

ЗАПОВІДАЄ СКОРІ ЗМІНИ ПРОГИБІЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 25. лютого. — Кап. Стейтон, голова Товариства Проти Прогибіції, заявив тут на обіді, даним в його честь, що вже не довго треба ждати на зміну прогибіційного закона. Однак, як він говорив, на сій сесії конгресу зміни сподіватися ще не можна. На його думку, слідуючий вже конгрес дозволить легке пиво й вино.

ВЕТЕРАН, ЩО ВБИВ ЗА „ОБРАЗУ УНІФОРМУ", ПРИЗНАНИЙ УБИЙНИКОМ.

НЮ ЙОРК, 25. лютого. — Лава присяжних суддів, що розбирала справу Джозефа Різута, ветерана великої війни, котрий вбив одного мущину за те, що сей, як каже обжалований, образив його уніформ, по півсотна годинах нарад признала обжалованого винуватим вбийства другого степеня.

ПТИЦІ БЛИЗНЯТА?

ДАЛАС, Тексас, 25. лютого. — Пані Аді Кларк подає небувалий вибрик природи. Має вона пару канарків. Недавно самичка знесла троє яєць, з котрих двоє збилося, а з третого вилупилося двоє пташенят. Обоє зовсім нормальні і здорові.

РОЗБИШАКА ПОМИЛУВАНИЙ У ТРЕТЕ.

ГАРТФОРД, Конетікат, 25. лютого. — Губернатор сього стейту відложив нині вже в третє виконанне вироку смерти на відомого розбишаку Джералда Чепмена, котрого засуджено на смерть за те, що він, вирвавшися з тюрми, брав участь у розбоях і в одному з них убив полісмена. Сим разом кара смерти мала бути виконана 3. марта, а губернатор відложив виконанне до 6. квітня, щоби дати адвокатам засудженого можність відкликатися до найвисшого суду Злучених Держав.

ПОЛЬСЬКА ПРОПАГАНДА.

НЮ ЙОРК, 25. лютого. — Американсько-Польська Торговельна Палата урядила д-рови Е. Кемерерови, професорови економії на Принстонськім університеті, котрий недавно побував в Польщі яко гість польського уряду, величавий обід, на котрому проф. Кемерер говорив про старанні заходи польського уряду для зрівноваження польської монетарної системи, та як сі заходи не вдалися через слабу заграничну торговлю та недописуючі жнива.

АКАДЕМІЯ В ЧЕСТЬ ШЕВЧЕНКА В ІТАЛІЇ.

Дня 14. січня ц. р. з ініціятиви одної групи Італійської Ліги Освіти відбулася перша в Італії академія, присвячена Тарасові Шевченкові. — Чезаре Меано, знаний італійський поет і перекладчик (спільно з панею Малдою Липовецькою) творів Шевченка говорив про життя і творчість великого Українця.

Говорячи з великим зрозумінням і любовю до поета про мучеництво Шевченка і порівнюючи його з італійськими мучениками за національну волю, промовець звернув увагу на те, що „життя Шевченка було прекрасне так як і його твори", рідкий випадок в життю поетів і письменників. — Переходячи до аналізи творів поета, Меано підкреслив горячий патріотизм українського кобзаря, який так зближує Українців із Італійцями, і зупинився довше на ліриці Шевченка. — Сандро Негрі драматичний артист відчитав з великим підйомом кілька віршів поета, при чім особливо добре приняття знайшли „Заповіт", „Тарасова Ніч", „Чигирин", „Вечір" та „На Різдво". Академія мала великий успіх, бурю оплесків викликали останні слова промовця: „Хай донесеться до його великого серця, що спить серед так уkoханих ним українських степів, — голос любови до нього, що зродився серед усіх нас". — Академія буде ще повторена в Турині і в Мілані.

14.604 СУДОВИХ СПРАВ ЗА ЛИХВУ.

В 1925 р. спрямовано до судів на цілому просторі Польщі 14.604 справ за лихву. З того було: харчових справ 7.771 (54 проц.), мешканевих 804 (5 проц.) инших 6.029 (41 проц.). Видано в першій інстанції 4.617 (46 проц.) присудів, увільнено 5.387 (54 проц.). Апеляцій було 1391 (30 проц.). Загально засуджено в обох інстанціях 31 проц., увільнено в обох інстанціях 69 проц. Стілки справ за лихву зареєстровано в суді. А скільки сотoк разів більше лихварських злочинів розлилося по цілому сучасному життю Польщі?

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА НА ЛІНІЇ ЛЬВІВ—ВАРШАВА.

Дня 1. с. м. скоїлася зелізнича катастрофа на території стації Любича кола Рави Руської. Товаровий поїзд ч. 1361 вискончив з шин наслідком відірвання гамуляця в одному з вагонів і тягнув за собою перевернені вагони ще довгий час. Страти значні, бо знищилися не тільки вагони, але й ті річи, що в них були. Жертв у людях не було.

ПРИЧИНОК ДО САНІТАРНИХ ВІДНОСИН НА УКРАЇНІ.

Всеукраїнський Центр. Виконк. Комітет затвердив декрет про обовязкові лікарські оглядини всіх робітників і службовиків, що працюють в харчових підприємствах і в крамницях з харчовими продуктами. На роботи до тих підприємств не можна приймати хорих на інфекційні недуги.

ЛІТАЮЧА БАБУСЯ.

ДЕКЕЙТОР, Илиноіс, 24. січня — З міста Сан Анджело в стейті Тексасі виїхала позавчера одна старуха, яка хотіла ще бачити за життя свою внучку, яка живе з родичами в сьому місті, а яка занедужала тяжко на дифтерію. Коли старуха дістала на поїзді телеграму від родини, що вона готова не застати вже дитини при життю, старуха, хоча колись проклинала летунів як бебожників, що збираються літати, хотча Бог їм літати не призначив, сама замовила літак та рушила в дальшу дорогу воздухом. Перелетіла однак лишень яких 300 миль, бо уливні дощі примусили її висісти та відбувати дальшу дорогу зелізницею.

ЗНОВ УБИЙСТВО НА ЛЬВІВСЬКОМУ ЦВИНТАРІ.

Дня 5. с. м. найдено на Личаківському цвинтарі у Львові трупа студента політехніки в калюжі крови. Замерзла кров, що розлилася на кількадесять кроків, вказує, що злочину доконано ще зночи попереднього дня. Біля трупа не найдено нічого крім коробки сірників і свічки. З позиції його і змасакрованої голови виходить, що тут стався злочин, який — можливо, вияснить поліція. Свіжі сліди якогось мущини і якоїсь жінки вказували б на присутність у тій драмі трьох осіб. Догадуються, що вбитий студент сидів з дівчиною на лавочці біля памятника Гордона, а якийсь мущина їх підслухував і потім, після завзятої боротьби убив свого справжнього чи мнимого суперника.

ТОРГОВЕЛЬНІ ВЗАЄМИНИ УКРАЇНИ З АВСТРІЄЮ.

За останніх три місяці вислав український торговельний апарат до Австрії усяких товарів (переважно сировини) на суму 1,300,000 долярів, а натомісць спроваджено з Австрії на Україну фабричних товарів на суму півтора міліона долярів. З Австрії ввозили на Україну переважно сільсько-господарські машини, коси і мануфактуру. На загал український експорт становив у першому кварталі цього операційного року (1925—26) заледви 60 відсотків намічeного пляну. Пропорціонально виконано в цілости тільки плян експорту худоби і домашньої птиці.

ВБИВСТВО ГОЛОВИ КОМІТЕТУ НЕЗАМОЖНИХ СЕЛЯН.

У селі Здрябівці на Чернигівщині вбито вистрілом з рушниці через вікно голову комнезаму Макогона. „Вісти" твердять, що вбитий мав великий авторитет серед селянства, за його почином переведено землепорядкування і збудовано школу. Є думка, що вбивство є пімстою глитаїв. — Ось такі нерідкі вбивства комуністів, сількорів і видатних діячів у комітетах незаможників свідчать, що клясова боротьба і клясове зріжничкування на селі направду зростають і поглиблюються.

ЗРІСТ НАСЕЛЕННЯ МОСКВИ КОШТОМ ПРИЗЖИХ.

За минулий рік зареєстровано в Москві 1,103,035 приїзжих. В тому самому часі виїхало з Москви 681.439 людей. Таким чином за рік приріст населення Москви на рахунок приїзжих виносив 355,596 душ.

ГЕЙЗЕРИ НА УКРАЇНІ.

Радянські газети принесли таку вістку: На днях мешканці села Диканьки біля Полтави, а також і населення сусідніх сіл перелякалися наслідком сильного гудіння та вибухів, що подабали на вибухи величезних бомб. Коли ці шуми та громи проминули, виявилося, що на полі у віддаленні чотирьох верстов від Диканьки запалася земля на просторі 15 квадратових сяжнів до глибини 4 сяжнів. З тієї западні била сильно гаряча вода, що заливала сусідні поля. На місце вибуху того гейзеру виїхала окрема наукова експедиція.

З ТРАГЕДІЇ МОЛОДИХ СЕРДЕЦЬ.

Недавно застрілив себе у Львові 20-літній дентистичний технік Арон Гершес, застріливши одночасно свою наречену, модистку Шуберт. Причиною був спротив його родичів, щоби він женився з бідною дівчиною. Гершес убив свою наречену за її згодою і залишив лист підписаний спільно з нею: „Покидаємо цей світ без жалю і вибачаємо всім, які довели нас до такої крайности... Остання наша воля — поховати нас разом"... — 28-літня робітниця Пастернаківна випила сільного квасу з йодиною. Перевезли її до шпиталя. — 19-літня кравчиня Яніна С. Закохалась в якімсь великомісьkім Дон Жуані і впала не першою жертвою його сіткі. Коли прозріла з розпуки випила морфіну та йодину, — лежить у шпиталі. Як на один день то на Львів аж занадто...

ГУМОВІ КВІТИ.

...У зимі, коли квіти є дорогі, а балі та забави приневолюють жіноцтво прикрашувати себе всіма силами землі, квіти стають одною з найбільших прикрас. Саме тому, що вони дорогі та рідкі. Штучні квіти вбирають жінки нерадо, хоча би тому, що не пахнуть. До цього часу робили їх з паперу. Але XX. вік є вже століттям модернішого матеріялу. Останньою новинкою моди є квіти... з гуми. Вони є такі природні, що глядач мусить їх щойно взяти в руки, щоби переконатись, що вони не є правдиві. І фіялки і рожі і инші пишні представники флори мають природний запах. Їх можна носити при сукні та класти у вазони і коли хто їх не доторкнеться, ні оком ні носом не розвіє своєї ілюзії. Квіти і гума! А проте... хоча до нас цей винахід ще не дійшов, мусимо вірити чужинним часописам, що він є „приголомшуючий" своїм природним запахом.

Польща домагається місця в Раді Ліги Народів.

ОДНАЧЕ АНГЛІЯ, НІМЕЧЧИНА, БЕЛЬГІЯ І ШВЕЦІЯ ПОБАЛЮЮТЬ Й ДОМАГАННЄ.

БЕРЛІН, 26. лютого. — Польський премієр граф Александер Скршинський виголосив учера у Варшаві промову, в якій виразно зазначив, що Польща домагається місця в Раді Ліги Народів.

Він сказав, що не виступає проти Німеччини, бо говорить в „дусі локарнейського мира", який є тільки розширенням програми Ліги Народів, і власне в сьому „дусі" він теж, казав, домагається признання і Польщі місця в Лізі Народів. Се, на його думку, показало би, що між державами нема ворожнечі, ані що не збирається одної групи держав проти другої групи держав.

Та сей апель Скршинського останеться без успіху, бо не тільки Англія, яку Скршинський вважає ворогом Польщі, заявилась проти її домагання, але й Німеччина і Бельгія та Швеція.

Се стверджує вже тепер уся европейська преса, яка каже, що сим разом знову Франція програла у спілці з Польщею.

БРИТІЙСЬКА ІМПЕРІЯЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ.

ЛОНДОН, 25. лютого. — Премієр Болдвин скликав премієрів домінії Велико-Британської Імперії на імперіяльну конференцію, яка буде в жовтні сього року.

ЛОКАРНЕНЬСКА УМОВА.

ПАРИЖ, 25. лютого. — Французький парлямент зачав сьогодня дебату над локарненським мировим договором.

БЕЗРОБІТНІ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 25. лютого. — Тепер в Німеччині є 2,030,000 безробітних. Ся велика сила безробітних тільки побільшує економічну кризу краю.

СОВЄТИ ДАЮТЬ ФРАНЦІЇ НАФТУ.

ПАРИЖ, 25. лютого. — В тутешніх поінформованих кругах заявляють, що російська совєтська делеґація заявила, що совєтське правительство готове віддати Франції нафтові поля до визискання, якщо вона згодиться заключити з ним мировий договір.

ПОВСТАНЦІ ПРОТИ ФРАНЦІЇ.

ЄРУСАЛИМ, столиця Палестини, 25. лютого. — Із Сирії повідомляють, що біля Дамаску зібралось 6,000 повстанців, які хотять прогнати відтам французьких окупантів і заняти місто та відтяти його від решти Сирії.

ВИБОРИ В БОЛГАРІЇ.

СОФІЯ, столиця Болгарії, 25. лютого. — Обчисленне голосів, які віддано при виборах до парляменту (собрання), виказує, що урядова партія здобула 80% мандатів. Голосів урядова партія здобула 423,000, а всі опозиційні партії разом 217,000.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ РОСІЙСЬКИХ ПІДДАНИХ В АМЕРИЦІ.

МОСКВА, 24. лютого. — Тутешний дневник Красная Газета повідомляє з Ню Йорку, що американські життєві асекураційні компанії згодились на частинну сплату відшкодовань родинам померших російських підданих, що були обезпечені в тих компаніях. Справу ще мають розглядати американські суди.

ЗА ПОБІЛЬШЕННЄМ „ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ".

МОСКВА, 24. лютого. — Комісар военних справ Клим Ворошілов виголосив тут недавно на великому зібранню промову, в якій заявився за побільшенням „червоної армії" і видатків у буджеті на армію та на зброєння.

Теперішня сила „червоної армії", казав він, виносить 560,000 людей, коли навіть малі сусіди Росії мають разом більше війська.

Він домагався побільшення ради забезпечення мира для Росії, бо, казав, Европа уже готова до нової війни, а особливо проти совєтської Росії.

ХОТЯТЬ БАЛКАНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

АТЕНИ, столиця Греції, 24. лютого. — Тутешні газети пишуть, що російське совєтське правительство посилає гроші до балканських держав на приготоване революції.

РОЗВОДИ.

ЛЕНІНГРАД, Московщина, 25. лютого. — Урядова статистика виказує, що на 1,000 нових вінчань в Ленінграді є тепер 237 розводів на рік.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ „РЕВОЛЮЦІОНЕРИ" ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

РИГА, столиця Латвії, 25. лютого. — З Москви повідомляють, що російська совєтська влада візнить щораз більше прихильників Зіновева, котрі організують „революцію" проти диктатури Сталіна.

Недавно в Петербурзі сконфісковано тайну відозву „зіновевців" до „червоної армії", яку друковано в тайній друкарні біля Петербурга.

ТУРЕЦЬКА ЕСКАДРА НА УКРАЇНСЬКИХ ВОДАХ.

ЦАРГОРОД, Туреччина, 20. лютого. — До української пристані в Одесі виїхала в гості турецька ескадра. Вона там побуде два тижні.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАМАСКОВАНА ПОЛЬСЬКА ПРОПАҐАНДА

На бенкеті в Клюбі Банкирів, уладженім директорами відомих фабрикантів льокомотив Болдвина, виявлено пляни нової польської акції в Злучених Державах. Після сеї заяви, положенне Польщі таке, що вона лишень з трудом може виконувати свої купецькі зобовязання. З огляду на се в Америці починають уже сумніватися, чи існованне польської держави взагалі потрібне. На думку банкирів, які дали свої гроші польському урядови, та фабрикантів, які на польські слова дали льокомотиви, польська держава є потрібна, і заслугує на допомогу. Ся допомога малаби відноситися до шкільництва. Америка, себто американські Поляки та заінтересовані Американці, малиби помогти польському шкільництву в сей спосіб, що для відсвяткованя 150-літної річниці приїзду до Америки Косцюшка малобися зібрати міліоновий фонд, який мавби бути зужитий на покритте коштів виміни професорів і учеників межи Польщею та Злученими Державами.

Виміни професорів та учеників вже робляться від кількох літ і то з великим успіхом. Такі виміни й мали добрий наслідок, бо вони справді зближали народи до себе. Однак, сі виміни досі були роблені справді в ціли зближення народів. Сим разом, однак, виміну робиться зі зовсім других причин. Свідчать про се заяви аранжерів. Вони виразно кажуть, що ціллю виміни професорів та учеників є веденне пропаґанди, що польська держава є потрібна для існовання мира в Европі. Ще виразнійше випустив кота з мішка один польський диплома́т, який виразно сказав, що сі студенти й професори будуть мати на ціли „спростовуванне" пропаґанди про Польщу, яка шириться по Америці. Вони малиби мати за обовязок „поправляти" статті, ворожі Польщі, які час від часу попадають в американську пресу.

Се все показує, що маємо тут до діла не з виховавчою фундацією, але з фундацією політичною, з певного рода експозитурою польської амбасади та польських конзулятів, які прогорівши зі своєю отвертою пропаґандою, збираються тепер вести пропаґанду під маскою ширення освіти та зання польських справ. Імени Косцюшка вживається тут теж для маскованя своєї гри перед Американцями, щоби закрити маскою американізму сю підпольну польську пропаґанду.

Як віднесеться до сеї акції американська суспільність, побачимо за якийсь час. На всякий случай підзначний се факт, що горстка американських фабрикантів для ратовання своїх долярів, затоплених у бездонні кишені польського уряду, готова натягати тепер американську суспільність на сотки тисяч, та піддержувати польську імперіялістичну пропаґанду. Факт сей показує на потребу протиакції зі сторони народів, поневолених Польщею.

ПОЇХАЛИ В ГОСТІ

З Польщі виїхала посольська делеґація, щоби відвідати Союз Радянських Соціялістичних Республик (СРСР). Поїхали в гості: Бриль, Гельман, Воєвудзкий, Фідеркевич, Дзідух, Єреміч, Мйотла, Розумек. Мав їхати ще й Українець Антін Васильчук, але з невідомих причин завернувся з дороги. Поїхали і вернули, а тепер передають свої враження з дороги.

Виїзджаючи з Польщі зазначили вони, що отце вибирається в дорогу делеґація заступників робітників і селян, щоби на власні очі побачити те, що твориться в СРСР. Велика частина польської преси обкинула делеґацію болотом, а Українці поставилися до неї байдужно. І дійсно ні сама делеґація ні її побут в СРСР. не представляють для нас нічого особливого, а їх помічення для нас не новість. Та всеж таки ми згадуємо про ту подорож, щоби польськими устами скріпити те, що ми самі голосимо.

Передаючи свої перші враження підніс посол Бриль те, що в радянськім союзі йде інтензивна праця, що збудовано цілу низку фабрик, але зате товари нездатні до конкуренції на світовім ринку, бо за дорогі. Мимо праці панує там великий голод на товари і велика доріжня. В СРСР. стрічаються всюди вироби чужого походження: англійські, італійські, німецькі, чеські. Нема тільки польських виробів і це найбільше заболіло посла Бриля. Бо мовляв всі тягнуть користи з радянського союза тільки одна Польща ні.

Посли оглядали тюрми і подають, що вони таки кращі від польських, принаймні ті, що їх оглядали. А далі приглянулися життю національних меншостий і те найбільше цікаве. Посол Бриль подає, що справу національних меншостий розвязано в СРСР по лінії справедливости і рівности, що там не роблять ніяких ріжниць між поодинокими національностями, що заселюють територію б. російської імперії. Він підносить далі, що держава удержує школи національних меншостий, а в Київі, Москві та Ленінґраді є польські учительські семинарії. В Ленінґраді оглядали посли польські школи, клюби і польський педаґоґічний технікум. Одним словом Полякам в СРСР живеться малощо не краще як в самій Польщі. Це свята правда, яку промовчує польська преса. І та преса робить найбільшу шкоду польському народови, бо вона брехливо представляє положенне Поляків в радянськім союзі і брехливо передає відносини Польщі. Таке оголосив посол Бриль.

З того всього одно тільки для нас замітне, а саме, що зникаючо мала національна меншість в СРСР має забезпечені всі національні права і повну можність національного розвитку, коли 8 міліонів Українців під Польщею не мають ніяких прав. Для нас це річ відома, а для Поляків буде добре, коли це почують з уст польських.

ПРОТИ РОЗШМАТУВАННЯ УКРАЇНИ

Декларація Українського Посольського Клюбу, зголошена дня 3. лютого 1926 р. на пленарному засіданні сойму пос. Павлом Васильчуком у справі ратифікації консулярної умови між Польщею і С. Р. С. Р.

Висока Палато! В імени Українського Клюбу, як правного заступника українського народу західньо-українських земель у Польщі, заявляю в справі ратифікації соймом консулярної конвенції між Польщею і Союзом Радянських Республик, — підписаної представниками варшавського і московського урядів у Москві дня 18. липня 1924 р., а переданої польським урядом соймові для ратифікації дня 9. липня 1925 і поставленої нині на порядок дневний сойму — що слідує:

З огляду на прямування до незалежности українського народу і на численні, болючі жертви в важких боротьбах за національно-політичне відродження та за обєднання в одну державу всіх українських земель;

З огляду на те, що в відношенні до західньо-українських земель (Галичини з Лемківщиною, Волині, Холмщини, Полісся і Підляша) не примінено прінціпу самоозначення народів не зважаючи на виразну волю населення тих земель в тому напрямі;

Марш. Дембський: Пане посол! Не бачу, в якому це звязку стоїть в ратифікацією конвенції.

Пос. Васильчук: Ми, правні представники тих земель і українського народу в Польщі, на основі довірених нам нашими виборцями мандатів, висловлюючи їх волю і відвічне бажання до незалежности, самоуправи, самоозначування своєї долі, заявили в січні 1923 р. на соймовому засіданні, що не приймаємо до відома змісту рижського трактату, заключеного між Польщею і Совітською Росією та Радянською Україною в справі поділу українських земель (Віцемарш. Дембський дзвонить. Голос на правиці: Це суперечить конституції!), довершеного проти волі нашого населення і без його згоди на те.

Консулярна конвенція, що стоїть нині на дневному порядку сойму, є наслідком рижського трактату, бо оперта і передбачена 21 атр. того трактату. Є вона висловом політики польського і московського уряду, що перекреслює соборницькі змагання українського народу.

З яких це мотивів не робилось би як з одної, так і з другої сторони — Москви чи Варшави, якими фразами того вчинку не пояснюли би, то незаперечним фактом є те, що ця конвенція намагається вбити нові цвяхи в домовину, яку надаремно старалися готовити свого часу в Ризі для відвічних змагань українського народу, що їх ми доказали революційним ділом в останніх роках, для мрій наших прабатьків і нас сучасних, — змагань до політичної незалежности і зединення всіх українських етноґрафічних земель в одну цілість.

Стверджуючи це, заявляємо, що голосуватимемо проти ратифікації конвенції, ставлячи внесення на счеркнення ст. І. законопроєкту.

Одночасно висказуємо наше глибоке переконання, що поділ наших земель і наша нужда тут з одної сторони, й ратування банкротуючих шляхотсько-капіталістичних урядів Польщі шляхом старанно приготованої тепер польсько-російської приязни через політичне, культурне, суспільне й господарське поневолення українського народу на західно-українських землях з другого боку буде можливе тільки до часу, аж нарід український здобуде власну силу і стане в ряди вільних, ні від кого незалежних і рівних собі народів.

Ця сила українського народу, не зважаючи на ярмо, що тяжило над ним кілька століть, відроджується і зростає очевидно з дня на день по обох сторонах греблі рижського кордону.

Нема сили, що могла би зломити змагання українського народу до зєдинення і власного вільного життя, що могла би приспат в чомунебудь його чуйність у тому напрямі.

Тому, опираючись не на силі багнетів, а тільки на силі ідеї, яка є нашим дороговказом і якій одній тільки ми приносимо жертви, сьогодня, коли чужинці — наші сусіди — пробують, роздерши нас, святкувати тріюмф своєї мілітарної перемоги і на тому будувати свою будучність і силу, ми виходимо з ясним чолом і незломним переконанням у свою силу — віру в наше повне визволення і зєдинення зі своїми братами. Силі багнетів — протиставимо змагання українського народу.

Історія вчить, що від цієї сили ломилася неодна хвилева перевага заборців. (Оплески на українських і білоруських лавах).

ШКОЛИ ДЛЯ МЕНЬШОСТИЙ В РУМУНІЇ.

З тою хвилею, як румунська державна влада обняла в своє посідання Банат, Семигород і Буковину, потерпіло сильно церковне майно національних меншостей. Це сталося на основі закону в земельній справі, що просто конфіскував всі ці добра. Закон установив як норму при купні цих маєтків смішну ціну з 1913 р., так, що власникам признано ледви двацяту часть їх нинішньої вартости, і то не готівкою, а облігаціями державної ренти, які можна буде згрошевити Бог зна коли.

Одначе на цьому не припинилася система руїни й нищення всього, що так чи инакше підходить під назву національних меншостей. Особливо завзята боротьба ведеться тут проти культурних цінностей нац. меншостей. Румунська влада приложила сокиру до самого кореня дерева, а саме до конфесійних шкіл, щоб цих носіїв культури знищити до чиста. Ця сама влада, що є звичайно зразком непорядку й дезорґанізації, виявляє в своїй атаці проти конфесійних шкіл подиву гідну, до найменших подробиць продуману систему.

Спершу найшлися школи нац. меншостей в неможливому положенні через ріжні розпорядки влади, які годі було виконати. Отже передовсім заборонено старі шкільні підручники, на місце яких не дозволено на ніякі нові. Дальше влада стала домагатися від учителів ґімназії, щоби вони негайно вели навчання у румунській мові, не лишаючи часу й не даючи змоги їм самим навчитися тої мови, хоч нового шкільного закону тоді ще навіть не внесено ні в парляменті ні в сенаті. З одного дня на другий треба було зміняти в корині ціле навчання на зразок старої Румунії, хоч загально відомо, що шкільництво в новій Румунії було поставлене без порівнання значно вище. Всі ці розпорядки переводжено в життя чисто драконськими методами.

А потім прийшли шкільні інспектори, самі креатури міністра освіти Анґелезена. Вони вели свої слідства при помочі свого роду інквізицій, щоб тільки ствердити, які школи не перевели тих неможливих розпорядків. Найменша дрібничка вистарчала, щоби школа дістала упімнення. Консеквенцією такого упімнення є це, що за третім разом таку школу просто замикають. Досі замкнено вже таким чином ріжні школи, не повідомляючи церковної ерархії хоч би про один випадок такого замкнення.

Після тих частинних міністеріяльних розпорядків вийшли ославлені розпорядки міністра освіти Анґелезена. Їх треба вважати предтечами плянованого ним законопроєкту в шкільній справі, що його він заповів „в інтересі консолідації", а в дійсности з тою єдиною метою, щоб ціле шкільництво в Румунії зробити знаряддям румунізації. Очевидно — вигляд законности буде збережений, бож для заграниці булоб надто разячим, як би всі школи нац. меншостей або хоч би більшу часть їх нараз замкнути. Ні, все робиться під плащиком дозволеного, леґального.

Такий характер мають шкільні розпорядки міністра Анґелезена. Вони вимагають від учителя, що майже не мав змоги навчитися румунської мови, щоби він викладав тижнево 12—16 годин у цій мові. Діти, школярі і приватні учні иншої релігії можуть ходити тільки до тої конфесійної школи, яку веде їх церковна громада. Але якщо влада таку школу замкне, тоді батьки обовязані посилати діти до румунської школи. Таким чином воля навчання стає зовсім ілюзоричною. Ця система веде, розуміється, тільки до того, що цілу низку шкільних будинків секвестровано і багато шкіл замкнено. А наслідком цього немало учителів стратило свій щоденний хліб. Притокою до замикання шкіл є нібито й іррідентизм, навіть там, де дотичні державні функціонарі дуже добре знають, що цілий іррідентизм це тільки — causa affectata.

В одному тільки Семигороді відібрано 7 католицьких ґімназій та інтернатів, одну вищу реальну школу, 25 виділових шкіл, промислові школи й одну земельну посілість з 24.000 катастральними моргами. З вищих шкіл знесено духовний семинар Премонстратензів. Замкнено також торговельну академію у Клявзенбурґу й учительські семинарії у Клявзенбурґу й Германштадті.

Подібних даних і цифр з Банату, Буковини, Бесарабії й одної частини Семигороду не маю. Але мене впевняли, що цифри є десять разів більші. Таким робом положення школи нац. меншостей в Румунії є дуже сумне, а про її будучність можна думати тільки з великим сумом.

Д-р Фріц Вірц,
Гаґа (Голяндія).

ДЕ ПІДДУБНИЙ БУДЕ БОРОТИСЯ.

В Кантон, Огайо, Піддубний буде боротись 3. марта.

В Массилон, Огайо, Піддубний буде боротися 5. марта.

ЯК ВИГЛЯДАЄ СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА

СТ. ДЖАЙСВИЛ, Н. Й.

Мала наша громада зібрала $12 і вислала через Обєднання на Рідну Школу.

Колядою занялися: Іван Сало, Онуфрій Білобровка, Михайло Рапач.

Жертвували: Михайло Рапач $2; по $1: Іван Сало, Михайло Кравчук, Онуфрій Білобровка, Теодор Павчинський, Луць Кітуш, Петро Янко, Іван Глухий, С. Варишак, Маритн-Дурішек і Іван Рапач та Юлія Рапач по 50 ц.

РИВЕРГЕД, Н. Й.

Різдвяну коляду зложили: о. Михайло Киндій $2; по $1: Стефан Бушовський, Микола Худяк, Іван Ломаґа, Анна Корзун, Лука Сорочинський, Михайло Дух, Іван Самотіс і Павло Луцький. Разом зібрано $10, які відослано до Обєднання для Рідної Школи.

ЛУДЛОВ, МЕСС.

Колядовано з рамени тов. Івана Франка, від. 253 У. Н. С. Частину коляди в квоті $15 переслано до Обєднання на Рідну Школу. Вкоротці призбирається дещо більше.

ІРІ, ПА.

Колядою занявся гром. Іван Пеленський. Зібрано $8.25 і вислано до Обєднання для Рідної Школи.

Жертвували по $1: Е. Гаврилів, Й. Вітковський, В. Гаврилів, Ф. Салайчук, І. Лихач, І. Паробій, А. Пеленський, Іван Пеленський, а Н. Вудецкі 25 ц.

БРІСТОЛЬ, КОНН.

Ходили з колядою: Максим Мельник, Теодор Кінаш, Теодор Гарасим, Теодор Баран і Іван Прухницький.

Зібрали $58.80 і переслали на Рідну Школу через Обєднанне в Филаделфії.

Коляду зложили по $5: о. Денис Кульматицький і Й. Бреґенцов; по $2: Анна Данилів, О. Каламін, Т. Піх, І. Пеленський; по $1.50: І. Александрович; по $1: Буґрин, Г. Буґрин, С. Славський, Ф. Ковальський, А. Губчик, Ф. Тадайчук, К. Пасічник, В. Пузяк, І. Веровий, К. Ратай, І. Баран, І. Зізик, А. Хвиняк, В. Мучурат, П. Гамерник, П. Либа, М. Мельник, Т. Кінаш, А. Бойко, В. Панчишин, І. Бойко, М. Кірчик, П. Лиґа, Мері Лиґа, С. Селеман, Д. Гицьва, П. Ґебріян, Т. Гарасим, А. Моніш, І. Прухницький, А. Стасюк, К. Трухан 55 ц.; по 50 ц.: Анна Підданий, Т. Селенко, М. Романюк; по 25 ц.: С. Лихоцький.

Кромі того М. Савяк зложив по доляру на слідуючі цілі: сироти, інваліди, Рідна Школа, українську голодуючу еміґрацію, на революційний фонд і на політичних вязнів.

Разом зібрано $58.80. Як на нашу малу місцевість, яка складає жертви при кождій нагоді, сума вдоволяюча, яка свідчить про здоровий дух в громаді.

САВТ БРУКЛИН, Н. Й.

Наші шкільні діти хотіли рівнож і сього року принести дарунок Рідній Школі. Подібно як минувшого року, коли то заколядували для Рідної Школи $30.

Слідуючі діти колядували: Марія Ниґрич, Емілія Польна, Ольга Польна, Михайло Рибак, Михайло Чорнюк, Михайло Рибка, Володимир Рибка і Йосиф Польний зі своїм учителем. Заколядовано $22.50, які розділено на дві половини. $10 призначено на каплицю, де діти мають школу, а $12.50 вислано до Обєднання з призначенням на Рідну Школу.

Нема то більшої радости як дивитися на ті наші діточки, які вчаться за молодих літ шанувати і любити край їх батьків. Коли так далі будемо їх виховувати, то буде з них правдива користь для українського народа і правдива потіха для їх родичів.

Жертвували по $1: Володимир Яськевич, Єлисавета Дубров, Василь Фікташ, Н. Польний, Лев Дибак, Дмитро Білик, Стефан Балич, Василь Дутко, Василь Мандришора, М. Бобко, Іван Сеник, Теодор Семаник, Іван Рибка, Гнат Рибак, Стефан Музика, Петро Рибка, Семен Ниґрич, Михайло Чорнюк, Павло Паславський, Ст. Возніцький; по 50 ц.: Мокрина Коверко, Кипріян Ґалек, Максим Рибак, Йосиф Штоґрин; по 25 ц.: Остап Вепрук, М. Данильчук.

ГУДСОН, Н. Й.

В укр. кат. церкві переведено слідуючі збірки: На Народний Дім в Холмі зібрано $7, на Рідну Школу в Галичині $9.96, а $5.75 жертвував місцевий парох о. О. Ковальський з мировання на Рідну Школу. Всі збірки вислано до Обєднання.

ІСТОН, ПА.

Мимо перешкод сьогорічна коляда випала в нашій громаді добре. Про ню напише хто инший, а я тільки піднесу ще другу справу.

Різдвяний час надається дуже добре до пропаґанди других важних справ, а саме відновлення членства в нашім найстаршім українськім товаристві, себто в „Просвіті" у Львові, бо вона положила ледви чи не найбільші заслуги над піднесенням нашого селянина в краю.

Рівнож треба памятати, що кождий Українець повинен бути ще членом Українського Товариства Педаґоґічного у Львові. Давати добровільні жертви це добра річ, але бути постійним членом якоїсь орґанізації це річ ще важнійша, бо в той спосіб ставиться орґанізацію на ноги і поширюється кадри свідомих громадян.

Я зі свого боку висилаю $4 до Обєднання як членську вкладку до Рідної Школи за себе жінку і моїх двоє дітий, а $2 як вкладку до Тов. „Просвіта" у Львові,

Василь Дроботій.

АНСОНІЯ, КОНН.

З нагоди різдвяної збірки на Рідну Школу зібрано на мітінгу відділу 10 У. Н. Союза $7.50, а других $7.50 зложило Співацьке Товариство при церкві св. Ап. Петра і Павла.

Гроші вислано до Обєднання.

РІДКИЙ ЮВИЛЕЙ.

Двацятьпять літ на галицьким митрополичім престолі.

Львівське Діло пише!

Якраз завтра минає двацять пять літ від хвилі, як станиславівський епископ Андрій гр. Шептицький засів на Святоюрській Горі яко галицький митрополит. Чверть століття проводництва й керми українською-католицькою церквою, національною церковною організацією 4-ох міліонів Українців — це ціла історія не лише вельми діяльного життя самого митрополита, але й всього галицько-українського народу, звязаного більше або менше з почуваннями, словами й ділами тих, що засіли на високій Святоюрській Горі.

Завтра не лише церковний світ „галицької провінції", не лише прелати й крилошане, але й представники українських культурних, економ. та політичних установ складатимуть побажання та величати ювилята-митрополита. Без сумніву, не буде це звичайна формальність так сказатиб — ювилейна чемність, не буде це підшукування життєвих моментів чи епізодів діяльности, які слід розмальовувати реторичними фразами, щоби піднести значіння ювилята. Ні, особа митрополита, його визначна індивідуальність, широко закроена діяльність ледви чи дасться вмістити в скупі рамки, а побіжні фрази ювилейних промов і побажань. Щоби як слід вичерпуючо й безсторонньо вивести діяльність митрополита та змалювати його величаву постать, треба писати велику цілотомову книгу. Тому ми й не пориваємося на суспільне змалювання життя й дотеперішньої діяльности митрополита ювилята, а мусимо вдоволитися тільки коротким зазначенням важніщих етапів тієї всесторонньої діяльности. Спершу кілька біографічних дат:

Митрополит Шептицький родився 1865 р. в родині спольщених графів Шептицьких. Гімназію кінчив в Кракові, право студіював в Кракові й Вроцлаві. Після скінчення гімназії відбував він військову службу як однорічний доброволець, одначе вже по двох місяцях мусів покинути військо, важко занедужавши на шкарлятину. Наслідки цеї недуги лишилися в нього на ціле життя (запалення ставів в нозі). При сій нагоді годиться вже раз розсіяти загально поширену легенду, немов то теперішній митрополит був колинебудь лінійним офіцером від драгонів чи гусарів. Ніякої старшинської ранги митрополит ніколи не мав, бо — як згадано — у війську служив тільки два місяці.

Вже в ранній молодости графський син з високого коліна проявляв симпатії до народу, покинутого його батьками. Той звязок з українським народом кристалізувався у нього самочинно, про що свідчить між иншим факт, що вже яко студент університету вроцлавського університете він заявив себе яко „Ruthenus".

Світське життя його не манило. Ще яко студент університету проявляв бажання вступити до монастиря. Під цим оглядом великий вплив мала на нього побожність його матері та о. Яцковський, реформатор Василіянського чина. Батько противився монашим замірам сина і з метою випробувати його постанову вислав його на довшу подорож спершу до Італії, а опісля на Україну і в Росію. Вічний Рим зробив на молодого студента величезне враження. Там навязав він перші звязки з письменниками, мистцями, дипльоматами, там — по Кракові — полюбив він вічне мистецтво і навчився шанувати його цінности. В Києві, який теж зробив на нього величезне враження, в „матері городів руських", в середовищі великої національної традиції, почала дозрівати його національна свідомість. Там познайомився він і заприятелював з пок. проф. В. Антоновичем, одним з „хлопоманів", речників і діячів українського національного відродження. В Москві стрінувся Роман Шептицький з відомим російським фільософом й історіком східної церкви Соловйовим. Приставання з ним теж поглибило й змінило поставу віддати себе на службу церкві. Без сумніву вже тоді мусіло в нього зародитися жагуче бажання про обєднання церков, про створення спільного духовного знаменника між Сходом і Заходом. Тому й не диво, що унійністична діяльність лягла в основу життєвої діяльности й великого покликання митрополита Шептицького.

Після повороту з України й Росії Роман Шептицький вступив до василіянського монастиря в Добромилі. По трьох роках в р. 1892 висвятився, прибравши імя Андрія. На протязі семи літ був проф. богослова у василіянських студіях в Кристинополі і Лаврові та займався місійним проповідництвом. В р. 1899 покликано його на митрополичий престол в Станиславові, а в р. 1900 іменовано галицьким митрополитом. Інтронізація митрополита в Святоюрському Соборі відбулася 17. січня 1901 р.

Двацятьпять літ на митрополичому престолі! Двацятьпять літ вельми живої, ріжноманітної, всесторонної й плодотворної діяльности. Не будемо її аналізувати, ані видавати передчасно осуду. Звернемо тільки увагу на напрямні лінії й признаки тієї діяльности.

Коли василіянський монах з високого коліна засів на епископському престолі в Станиславові, а опісля на митрополичому престолі у Львові, суперечні думки і почування ворушили українське громадянство. Одні лякалися, щоби найвищий достойник і керманич українсько-католицької церкви не ставив перепон у національно-політичних змаганнях українського народу, инші тремтіли, щоби він не звязався з консерватівно-староруським табором, ще инші бідкалися, що митрополит не зможе зжитися з новим окруженням. Треба правду сказати, що ці зерна недовірчивости чи сумнівів ще до нинішнього дня кільчаться в деяких наших гуртках. Другі знову звязували з особою митрополита надії на нову добу культурного, економічного, а навіть політичного ренесансу галицько-українського народу. І то тим більше, що особа галицького митрополита постійно обєднувала в собі крім церковного достоїнства, крім морального авторітету, ще й неписаний національний провід. З князівством церкви від довгих десяток, а то й соток літ вяжеться у нас, на західних периферіях великих українських просторів, ще й традиційне провідництво нації, хоч би тільки в представницькому розумінні.

Ці сподівання находили твердий грунт під ногами ще й тому, що митрополит А. Шептицький не входив боязко на на митрополичий престол як деякі з його попередників, але самопевно, як і личило чільному представникові прастарої української родини, континуаторові діяльности епископів Варлаама, Атаназія й Льва Шептицьких. Не на невідомому терені, але — так сказатиб — на своїй батьківщині найшовся новий митрополит.

В політичній ділянці митр. А. Шептицький довший час не проявляв діяльности. Як довго йшла боротьба між двома, тоді майже рівними щодо сили таборами, народньо-українським і москвофільським, митрополит не пішов слідами кард. Сембратовича, що в тій боротьбі грав передову ролю. Політичне обличча митрополита зазначилося виразно аж після виборів до австрійського парляменту в р. 1907, коли то український національний табор на голову побив москвофілів. Тоді й митрополит вийшов із дотеперішньої резерви і зблизився до нац.-демократичної партії. Одначе й далі він поводився супроти „старорусинів" досить мягко, не переводив наглих змін і перемін в церковно-адміністративній політиці, як напр. станиславівський владика. Користуючись своїм високим становищем і впливами, митрополит часто піднимав голос в обороні топтаних прав українського народу. Його виступи в австрійській палаті панів (в справі українського університету) та в галицькому соймі (в справі виборчої реформи) виявили великі парляментарні спосібности митрополита. Треба сказати, що його посередництво в справі виборчої реформи до сойму було дуже щасливе. Та нам вже не довелось в наслідок війни покористуватися тим інструментом (новим соймом) політичної боротьби й оборони.

Роля митрополита в часі світової війни є загально відома. Тоді він всеціло й послідовно зеднав свою долю з долею народу та мав рідку мужність і відвагу протиставити себе всесильній царській Росії. В тому лихолітті всі чола мусіли схилитися перед ним. Не диво, що в тих днях невідступним товаришем митрополита — був найблагороднійший теоретик ідейного радикалізму, пок. Михайло Павлик. І саме тоді, коли старенький наслідник великого Драгоманова, бачучи царські бригади, бідкався над долею цілої Європи, европейської культури і поступу, одинокий і самітний митрополит звертається проти „безбожного царату". Виступаючи проти „царської релігії", проти „казьонного благочестя" як церковний діяч, він виступав одночасно проти царату яко передовий Українець. А той виступ мав тимбільше значіння, що якраз в Росії його вважали видимим головою українського „сепаратизму".

Царат люто пімстився на митрополитові, увязнивши його. „Царський вязень" три роки скитався по Росії, доповнюючи своєю особою галерію тих всяких сподвижників української національної ідеї які йшли тернистою дорогою до вершин свого ідеалу. Увільнений після революції і сердечно витаний українським громадянством в Києві й Петербурзі, вернув яко трїюмфатор до своєї тісніщої батьківщини.

Та скоро тільки українське громадянство збиралося гоїти завдані війною рани, знову знялася буря і хуртовина. І знову в найтяжчий час досвідів митрополит остав на своєму становищі. З того часу відома є його знаменита, достойна і гідна відповідь на шовіністичну провокацію ген. Розвадовського. Згодом митрополит виїхав у світ, щоби там розкрити лихоліття, горе і нужду рідного краю. І знову в часі свого поворотом він вдруге став вязнем, але вже не „безбожного царату", тільки архикатолицького польського уряду. Як бачимо, в найтяжчих хвилях нашого лихоліття митрополит тісно звязував свою долю з долею свого народу.

Та ще більші й ще позитивніщі заслуги митроп. на культурному, економічному й гуманітарному полі. Яко культурний діяч — митрополит це другий Петро Могила, це наш Юлій ІІ. Зайвим було би говорити про його заслуги як творця й основника „Національного Музею", як протектора й мецената цілої фаланги малярів, різьбарів, співаків, як добродія й опікуна студентської й гімназійної молоді, як основника гімназії СС. Василіянок, сирітського захисту і т. и. Зайвим було би говорити про основану ним „Народню Лічницю", допомогу економічним інституціям, пожертви на заснування рільничої школи (Милованнє і Коршів). Ця сторінка діяльности митрополита-ювилята вимагає окремого й більше подрібного розгляду. І не тут місце зупинятися над великими пожертвами й досягненнями достойного мецената.

Митрополит відомий ще як знавець мистецтва й учений дослідник церковного життя на заході нашої національної території. Зібрані ним останки нашого минулого, мистецькі памятники й матеріяли до історії унії передадуть його досягнення грядучим поколінням. Цей бік діяльности оцінила наша найвища наукова установа, Наук. Тов. ім. Шевченка, й іменувала його минувшого року своїм дійсним членом. З того приводу повстали деякі дрібні непорозуміння, але це мабуть тільки тому, що замісць іменувати його членом історично-фільософічної секції Наук. Тов. ім. Шевченка, вибрано його членом фільольогічної секції. Та це, очевидно, дрібниця. Фактом є, що зовсім слушно й оправдано іменовано митрополита членом нашої, офіційно непризнаної Академії Наук як культурного діяча і наукового дослідника.

Двацятьпять літ на галицькому митрополичому престолі, двацятьпять літ невсипущої й плодотворної праці, двацятьпять літ відданої жертвенности. Годилось би, щоби в це рідке двацятьпятьліття також українське громадянство створило вічний, нерукотворний памятник в доказ загальної пошани для Людини і Діяча, який ніколи не знав своїх власних потреб, тільки потреби загалу, громадянства, потреби духові й матеріяльні.

М. Ч.

ДІЛОМ НЕ СЛОВАМИ!

Любить кождий Україну,
Та тільки словами;
Кращеб було полюбити
Добрими ділами.
Красні слова не загоять
В серці біль і рани,
Так не здіймуть з України
Важкії кайдани.
Добрим ділом, щирим серцем
Треба помагати,
Щоб з нашої батьківщини
Ляцьке ярмо зняти.
Україно, краю рідний,
Кождий заспіває;
А проси в нього доляра,
Він в той час не має.
Люди добрі, схаменіться,
Та отворіть очі,
Щоб в чужого не мусіли
Просити помочі.
Чужа поміч дуже зимна,
Тому ж не чекаймо!
Тільки щиро усі разом
На поміч ставаймо!
З помочю не трудна справа,
Тільки треба волі,
Тай на боки не тягнути
Як у ярмі воли.
Як будемо сперечатись,
А діла не буде,
Тоді ворог сміло скаже:
Що за дурні люди.

Анна Хомяк.

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ.

НА СВІТАННІ ВОЛІ.

Оповідання з визвольних сербських змагань.

(9)

Та хоч Юрко все й усюди заявляв, що він не проти султана підняв повстання, а проти дих, що не виповняють султанової волі,— султан, коли довідався, як повернулася справа успокоення країни, був страшно лютий і гнівний.

— Я мушу це гадюче племя сербської раї знищити так, щоб більше не важилися хапати за оружжя, щоб знала ся проклята рая, що оружжям її плуг, а не рушниця.

Та грозити то легко, та не так воно легко виповнити погрозу. Зима не давала султанським військам рушити на сю „прокляту Сербію".

— Пождемо до весни! — рішив султан.

А Серби всю зиму під Београдом стояли, яничар із Београду не пускали.

Голод дошкулював яничарам. І Гушанц Алі став із кріпости на Сербів випади робити, щоб харчів та паші здобути.

Та дарма! Серби назад яничар у місто заганяли.

Та знали Серби, що з весною прийде до більшої розправи, яка скаже Сербам: або бути вам вільним народом або на віки рабами остати.

І кажуть воєводи й инші розумні Серби:

— Треба нам заздалегідь нарадитися, що нам діяти? — кажуть одні.

— А вжеж, що треба! — кажуть инші.

— Треба скликати скупщину — рішили воєводи.

— Треба до Юрка Чорного післати — спитати, що він про це думає.

На те Милош Обренович:

— Пощо маємо в нього питати, нас більшість рішає. Повідомимо його, що на такий чи иньший день рішили ми скликати скупщину, щоб прийшов.

— Так, так! — згодились инші. — Рішім, коли скупщина!

І рішили, що під Різдво Христове. — А Юрка повідомити, то я вже піду — каже о. Атанасій. — Чи згода?

— Гаразд, згода! — притакнули всі.

І вибрався о. Атанасій до Юрка. А Юрко тоді в себе дома, в Тополі сидів.

Заходить о. Атанасій у ворота Юркового обістя, аж глип: дівчина краля над кралі відрами воду несе.

О. Атанасій, хоч і духовний, а очей від такої краси відірвати не міг.

Аж пристанув, так задивився, а вкінці питає в неї:

— Чи воєвода Юрко Чорний дома, дівчино хороша?

А дівчина підняла терен-очі на панотця тай каже:

— Батечко ось там у дривітні дрова рубають, бо мати сьогодня хліб печуть.

— Ось так то воно тут — подумав панотець Атанасій — найперший воєвода дрова рубає, а його дочка воду носить. Такий народ, де простої праці найперші в народі не соромляться, мусить перемогти, мусить добути волю, самостійність.

І пішов тудою, куди вказала дівчина й відкіля нісся стукіт сокири.

Воєвода заходився біля сильно суковатого пня, що ніяк не хотів піддатися ударам гострої сокири.

— Побачимо, хто дужчий! — дійшли до вух о. Атанасія сильні слова воєводи. І знов почувся грімкий стукіт сокири.

— А таки я горою — почувся знов вдоволений голос Юрка.

— Вітай, воєводо! — привітав його о. Атанасій, коли станув на порозі дривітні.

Юрко підніс очі:

— Ах, це ти о. Атанасіє — приходиш певно з табору, нові вісти приносиш?

— А вжеж, приходжу сповістити тебе про скупщину.

— Гаразд, а колиж скупщина?

— На два дни перед Різдвом!

— В якийже день припадає Різдво?

— Різдво в неділю, так значить скупщина в пятницю.

— Гаразд! Я, от бачиш панотче, тепер спочиваю дома.

— Гарний спочинок, як коло такої колоди мучишся... таж маєш тут повно гладких полін, пощо вибрав таке сукувате,

— Гладші підуть пізніще, а перше треба порубати, що біля них більше заходу, що до них більше сили й труду більше треба. Так, панотче й у житті, перше треба братися побороти найтяжші перепони, а меньші вже легко підуть.

— Твоя правда, воєводо! Щоб шлях промостити, треба перше всего найтяжші перепони усунути: скелі й колоди.

— А вжеж, тільки витрівалости треба, а не буде її, то й малі перепони будуть нам важкі.

— І труду не треба боятися.

— Само собою, хто любить і цінить труд, тепер, чи в четвер мусить бути горою.

— Так і я собі подумав, коли побачив, як дочка воєводи воду відрами носить, а воєвода дрова рубає.

— Я, панотче, не собі бажаю вивисшення, а народові свойому добра. Колиб о мене ходило, то я тут у себе дома найщасливіший. Я тут звичайний хлібороб і наче забуваю на цей час, як тут сиджу, всі журби вожда. Та, панотче, не тільки для себе людина живе, але й для свойого народу.

— Так воно! Свята правда! — сказав о. Атанасій — справжне щастє не тільки в власному щастї, але й у щастї всіх...

О. Атанасій просидів у Тополі, в Юрка аж до часу, коли треба було їхати на скупщину. Увесь цей час провів він на розумних розмовах із воєводою Юрком. І не одно, що воно тоді в зимові вечері продумалося, потім Юркові в війні знадобилося.

Під Різдво вибралися оба до табору на скупщину.

На скупщині всі однодушно рішили, що як тільки весна настане, заберуться одностайне всі Серби до вичищування Сербії з решти яничарів...

Сам владика відбирав торжественну присягу, присягу від усіх усташів, що до останньої каплі крови боронитимуть святу віру Христову, рідний народ і землю рідну.

Перші складали присягу воєводи з Юрком на чолі. По присязі владика виголосив палку проповідь про любов і посвяту для рідної справи. Згадав славні минулі часи, коли ще Сербією християнські сербські царі правили — згадав і про нещасну битву на Косовому полі. — Тільки згадав владика Косове поле, як на голову зрадника Вука Бранковича посипалися проклони з грудей усіх, що були на скупщині.

А владика закінчив:

— Нехайже не буде в нас ні одної душі, щоб бодай у думці йшла в сліди нещасного й тричі проклятого зрадника Вука Бранковича.

— Нема, нема, не буде! — кричав народ.

VII.

Великі роки...

Надійшла нетерпляче вижидана весна.

— Гей, буде це весна над усі весни, коли нам удасться визволити рідну країну з ворожих лабет, із кигтів ворожих! — говорили Серби.

— Буде це весна Волі, весна нового, щасливого життя! — казав о. Атанасій.

— Коби тільки вдалося нам! — зітхали деякі.

— Коли всі схочемо, коли всі однозгідне й одностайне виступимо, мусить вдатися — сказав твердо Юрко Чорний.

— Для цих, що щиро й свідомо хочуть, що вперто йдуть до мети, нема ніщо неможливого!

А весна вийшла така гарна, така чарівна, хоч на образ її бери, хоч у пісні її оспівуй.

Красуня над красуні...

Сипала квітами ріжнобарвними і пахощами слала так щедро, так уже щедро...

А Сербам несла вона найкращі запахи світа — запахи Волі! Гей, коби вдалося й чарівну квітку Волі здобути тай пересадити в город рідний!

— Дістанемо! — сказали собі Серби.

— Перше всего геть яничарів! — дали приказ воєводи.

І нім замовк щебет соловейка, очистили всю країну з яничарів, всю крім Београду...

Правда, вдалося яничарам підступом узяти Шабац.

Та зате здобули инші городи, а між ними Карановац.

А взяв Карановац приступом сам Юрко із відділом своїх завзятців.

Як вихор у бурю гнали юнаки до приступу. Ніщо не здержало їх! Хоч ревли гармати, хоч кріси яничарські сипали кулями як градом, хоч неодин із юнаків, поцілений яничарською кулею, остав позаду, а неодин упав щоб уже ніколи не встати — над Карановацом замаяв сербський прапор і залунали оклики:

— Живіо Србія, живіо Кара Джорджиє! *)

— Гей, скаженів султан, скаженів, коли вістка про все це дійшла до Царгорода.

— Не дописав старий собака везир Бекір баша, треба поручити діло Гафізові баші.

А Гафіз баша був намісником у Румелії.

І ще цеї самої днини гнав султанський післанець із письмом до Гафіза баші.

А в письмі приказував султан:

— Збери військо й від півдня ввійди до Сербії, сербській раї оружжя відбери, ні в які переговори з бунтівниками не входи!...

Та другий післанець теж що духу гнав до Сербії до Юрка Чорного з вісткою про приказ султана Гафізові баші...

Мав уже Юрко своїх людей і в великім порті...

— Так?! — сказав Юрко. — Треба, значить, приготовитися до оборони.

А Гафіз баша, тільки одержав султанський приказ, зараз зібрав військо й рушив від півдня здовж ріки Морави.

Каже Юрко:

— Гафіз баша піде напевно дорогою, що веде лівим берегом Морави, бо вона й коротша й вигідніща від правобічної. Тож на цій дорозі ми й привітаємо його.

І з десятьтисячним військом заступив шлях, що йшов лівобіч Морави. Але й про правий беріг не забув Юрко: післав туди двох воєводів.

— Там окопаєтеся в двох місцях і колиб Гафіз баша пішов правобіч Морави, здержите його, поки я не переправлюся туди з військом.

(Дальше буде).

*) Хай живе Сербія, хай живе Юрко Чорний.

ДОПИСИ.

Н. С. ПИТСБУРГ, ПА.

Коляда шкільних дітий.

Як попереднього року так і сього наша громада не забула за коляду на рідний край. За стараннем дякоучителя гром. Корбецького і Шкільного Комітету при укр. кат. церкві св. Юрія рішено зорганізувати діточу коляду.

Коляда випала дуже гарно і за ню належиться сердечна подяка нашим діточкам як і тим, що зложили жертви, а рівнож і тим, що загріли дітей до труду над несенням допомоги нашим поневоленим братам в старім краю. Бо коли то горе відчуває наша тут роджена дитина і простягає руку за помочю для незнаного її краю їх батьків, то чиє серце на той вид не здрігнеться, чия рука відмовить жертви?

Разом заколядовано $60 і вислано їх до Обеднання в Филаделфії, призначуючи по половині на Рідну Школу і на допомогу тим українським калікам, що потерпіли в боротьбі за волю українського народу.

Колядували слідуючі школярі: Катерина Наконечна, Стефанія Мандзяк, Анна Процик, Стефанія Процик, Анна Петрушка, Анна Наконечна, Анна Кріль, Анна Орловська, Марія Орловська, Анна Сконций, а з хлопців: Михайло Наконечний, Михайло Цвік, Іван Наконечний, Василь Корицкий, Дмитро Сарахман, Юрко Мандзяк, Стефан Прощак.

Шкільний Комітет.

ТОЛІДО, О.

Примірна забава.

Дня 9. січня відбулися хрестини в домі гр. М. Скотинських. Як пристало на свідомих Українців, не забуто на забаві і за наш рідний край. Гр. Юркевич пояснив тяжке положення Рідної Школи в краю та її завдання, а гром. Перій віддеклямувала прекрасний вірш „Любов до України".

По тім пійшов гр. Медецький між гостий і зібрав $10.25 на Рідну Школу, яку то суму вислано до краю через Обеднання.

Жертвували: М. Чорний $3; по $1: Д. Медецький, К. Перій, М. Скотинський, Д. Туркіць, П. Юркевич; по 50 цнт.: М. Косьмина, Максим Чорний, М. Ковтало; по 25 цнт.: І. Сковрок, Н. Н., Розалія Прийма.

Всім жертводавцям щире спасибіг. Ми все повинні памятати на народ. справи і при всіх забавах та фамілійних святах складати якусь лепту для поневолених братів в старім краю.

М. Чорний.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Коляда на поміч-інвалідам.

З нагоди сьогорічних Різдвяних свят низше підписані заколядували суму $42 на поміч інвалідам. Гроші вислано до Снятина на руки о. Ілії Оренчука для „Української Захоронки ім. Маркіяна Шашкевича", дня 25-го січня, 1926.

Коляду зложили: по $5: Павло Ярема і Гр. Ковердович; по $2: Іван Лакуста, Йос. Войціховський, Юлія Одинська, Мик. Семчук, Вас. Ільчишин і Юліян Раковецький; по $1: Ф. Конюх, Яків Корнат, М. Грекулінський, М. Миронюк, В. Шеровський, Вас. Одинський, В. Буршовський, М. Тиродій, Т. Пилипчук, Дм. Підгірний, Ів. Гаврилко, Ан. Котанський, Мик. Домбровський, Петро Кушнірик, Павло Гуменюк і Антін Равлюк; по 50 цнт.: Ів. Дащук, Софія Канчірук, С. Яремчук, Петро Котанський, Нестор Мироньчук, Пилип Вишньовський, М. Кибюк і Мих. Савіцький.

Гр. Ковердович,
Антін Равлюк.

ДІТРОЙТ, МИШ.

Коляда на Рідну Школу.

І в нашім відділі життє народнє оживає. На річнім мітинґу, котрий відбувся 14-го грудня, члени ухвалили виасиґнувати з братської каси $15.00 на Рідну Школу і $10.00 для інвалідів, котрі вислано до Обеднання. Знов на зборах 10-го січня по короткій нараді ухвалили купити пять акцій Гіпотечного Банку у Львові, а що найважнійше, на пропозицію предсідателя Д. Запотічного ухвалили пійти з колядою по своїх членах на Рідну Школу, і хотяй вже було по святах і троха запізно, Рідна Школа одержить від членів братства св. Ів. Хр. від. 292, $57.00, яко чистий дохід з коляди. Ми лишили ще $3.50 в касі, яко фонд Рідної Школи, тому що ще декотрі члени не дали коляди. Як подають усі, то другим разом знов вишлеться. Я яко секр. сего відділу в імени Рідної Школи складаю як найщирійшу подяку за щедрі датки і за щире принятте. Може хто і не щиро приняв, але від напасти доляра дав, отже і тим дякую. Прошу тих, котрі обіцяли, щоб довго не зволікали, аби можна було знову щось вислати.

Коляду дали отсі члени:

По $3.00: Ілько Лисак, М. Федитник; по $2.00: Андрій Гичман, Пилип Кіянчук, Яків Демчук, Василь Лишак, Іван Дзядик, Ст. Листвак, А. Терлецький, Н. Захарійчук, Андрій Кур, Марія Баговецька, Ол. Микулинський, Ол. Черевешко, Ан. Маланяк; по $1.50: Ол. Зілінський; по $1.00: Вас. Швалюк, Мих. Мариняк, Н. Буртник, Й. Масляк, Н. Баранецький, Анна Дячун, Агафія Хромей, Ник. Савула, Йосиф Торба, Вас. Сербай, М. Федоришин, Т. Назарчук, Іван Гурняк, Й. Бандрівчак, Н. Сушицький, Ев. Бутковський, Ник. Романів, Мак. Савка, Антін Михалюк, Ів. Боднар, Ст. Пілявський, Петро Кізел, Д. Запотічний, Ол. Музичка, Мих. Березюк, Ілія Андрусевич, Гр. Трухан, Вас. Філь, Павло Ващук, А. Бащук, Ник. Гриб, Теодор Медвідь.

ЗРАЗКОВИЙ ГРОМАДЯНИН.

З нагоди 25-ліття громадянської праці д-ра Володимира Яновича.

(З львівського Діла).

Перед 25 роками осів в Станиславові молодий лікар — д-р Володимир Янович.

Більшість тодішньої станиславівської інтелігенції належала до москвофільського табору. „Руська Бесіда", в якій гуртувалася народовецька інтеліґенція, мала 15 членів і містилася в одній кімнаті. Крім „Бесіди" істнувало ще т-во „Кредит звязковий", співацьке т-во „Боян", в якому співали головним чином кандидати учительського семінаря та філія „Просвіти" (на папері!). Національно свідомого міщанства в Станиславові тоді це майже не було.

Убого представлявся народовецький Станиславів з перед 25 літ.

З приходом молодого, ідейного лікаря д-ра В. Яновича картина з року на рік зміняється. Завдяки його чинам і невсипучій праці повстає довга низка інституцій, біля особи д-ра Яновича скупчується щораз більше робітників на народній ниві.

Основується „Український Сокіл", який гуртує в собі в першу чергу молодь. Д-р Янович першим головою. Йдуть вправи, пописи, вистави, виклади. Організаційна сіть перекидається на села.

Щоби зорганізувати міщанство, д-р Янович основує з пок. дяком Полотнюком „Українську Хату". Під його довголітним проводом товариство виконує свою місію, робиться організаційним центром місцевого міщанства.

Щоби обеднати всі кредитові сили міщанства, основує д-р Янович „Українську Міщанську Касу", яка під його проводом як предсідника Надзірної Ради стає поважною інституцією і набуває реальність в середині міста.

Щоби приготовити будову „Народнього Дому", д-р Янович основує кредитове товариство „Народній Дім", яке опісля на спілку з „Соколом" купує реальність при вул. 3. мая, де тепер стоїть будинок Рідної Школи і дім „Сокола" з великою театральною салею. Самеж кредитове т-во „Нар. Дім" опісля перемінилося в кооперативу залізничників і по війні набуває велику реальність з солідною камяницею біля залізничого двірця.

Між першими піонірами УПТ. в Станиславові бачимо теж і д-ра Яновича. При його допомозі т-во набуло дім, в якому до війни містилася бурса УПТ.

Після виїзду д-ра М. Коцюби зі Станиславова обіймає д-р Янович провід у філії „Просвіти", яку веде досі. Організує читальні, їздить на люстрацію їхньої діяльности, купує для „Просвіти" велику реальність при Липовій вулиці, в якій приміщує „Селянську Бурсу" та Інтернат ім. св. Йосафата" (для учеників учительського семінаря).

Після уступлення повітових організаторів — о.о. Бариша і Озаркевича та посла-селянина Гурика д-р Янович обіймає керму повітової організації національ-демократичної партії. Політичний провід повіту остає в його руках аж до вибуху війни. Для поглиблення політичної діяльности видає „Нову Січ", а опісля стає на чолі редакційного комітету „Станиславівських Вістей". Підчас останніх виборів до парляменту д-ра Яновича вибрано заступником посла д-ра Евг. Левицького.

В першім році світової війни Москалі вивезли д-ра Яновича на Сибір. Вернувши з неволі стає в перших рядах тих, що ставили підвалини під ЗОУНР.

В останніх роках д-р Янович обмежує свою участь в політичному життю повіту, а за те всеціло присвячується праці в філії „Просвіти" та організації міщанства. Філія „Просвіти" під його проводом робиться одною з перших в краю. Відновила всі передвоєнні читальні, позакладала нові, зорганізувала велику бібліотеку, оснувала свій музей, веде одиноку тепер в Станиславові „Селянську Бурсу", а крім цього дає в своїй реальности приміщення українській жіночій гімназії та промисловій бурсі. В мин. році в реальности „Просвіти" добудовано великі офіцини, щоби поширити „Селянську Бурсу".

Одночасно працює д-р Янович над організацією міщанства і рідного промислу. Дальше опікується „Українською Міщанською Хатою" і „Зорею", веде „Промислову Бурсу", основує першу кооперативну пекарню і спілкову дроґерію „Фарболь", організує в 1923 р. перший український ярмарок в Станиславові, який вперше виявив силу українського міщанства Станиславова.

Таким чином, як бачимо, 25 літ історії Станиславівщини тісно вяжуться з особою д-ра В. Яновича.

Ювилят — людина тиха, скромна, не любить, щоби на нього звертано увагу, щоби його звеличувано.

Числячись з цею рисою Шан. Ювилята, тихо і скромно вшанувало його станиславівське громадянство за 25-літні труди. На Новий Рік явилися в домівці д-ра Яновича представники місцевих товариств і міщанства. В імени зібраних промовив голова Повітового Народнього Комітету д-р Юлій Олесницький, підносячи заслуги Ювилята для повіту.

І поплили спомини про перші роки побуту Ювилята в Станиславові. Не багато було однодумців. Увесь тягар праці спочивав на д-рові Яновичеві і на кількох співробітниках — ентузіястах. І які обильні плоди цієї праці! Бо була у них непохитна віра в себе, тверда воля, впертість і послідовність в праці.

Сьогодня національне життя Станиславівщини зріжничковане, сьогодня народні діячі можуть не розстрілювати своєї енергії в ріжних напрямах, можуть дозволити собі на „люксус": скупчення своїх сил на одній ділянці національного життя.

Щоби тільки в цій праці було стільки захоплення і видержливости, скільки вложив в організацію Станиславівщини Шан. Ювилят!

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Наталія з Танячкевичів Каранович, жена о. Івана, декана в Стоянові, померла 4. лютого ц. р. в 65 р. життя.

Валерія Дзерович, жінка військового лікаря Олександра Дзеровича, померла в Новому Санчі з кінцем січня.